

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο

[Οι ρίζες του μίσους]

Υπάρχουν δύο ψυχικές εκφράσεις του μίσους: Το μίσος για τον άλλο και το μίσος για τον εαυτό μας, το οποίο συχνά δεν παρουσιάζεται ως τέτοιο. Αλλά πρέπει να καταλάβουμε ότι και τα δυο έχουν κοινή ρίζα, την άρνηση της ψυχής να δεχθεί αυτό που για την ίδια είναι ξένο. Κατά τη **διαδικασία κοινωνικοποίησης**, οι δύο διαστάσεις του μίσους χαλιναγωγούνται σε σημαντικό βαθμό, τουλάχιστον όσον αφορά τις πιο δραματικές εκδηλώσεις τους. Εν μέρει αυτό επιτυγχάνεται μέσω των «εποικοδομητικών» κοινωνικών σκοπών, δηλαδή την εκμετάλλευση της φύσης και τον συναγωνισμό διαφόρων ειδών (τις «ειρηνικές» αγωνιστικές δραστηριότητες, όπως ο αθλητισμός, τον οικονομικό ή πολιτικό ανταγωνισμό κτλ). Όλες αυτές οι διέξοδοι κατευθύνουν ένα μέρος του μίσους και της «**διαθέσιμης**» καταστροφικής ενέργειας, αλλά όχι το σύνολο τους.

Το κομμάτι του μίσους και της καταστροφικότητας που απομένει φυλάσσεται σε μία δεξαμενή έτοιμη να μετατραπεί σε καταστροφικές δραστηριότητες, σχηματισμένες και θεσμοθετημένες, που στρέφονται εναντίον άλλων ομάδων - δηλαδή να μετατραπεί σε πόλεμο. Αυτό δεν **σημαίνει** ότι το ψυχικό μίσος είναι η «αιτία» του πολέμου. Αλλά το μίσος είναι, αναμφίβολα, ένας όρος, όχι μόνο απαραίτητος αλλά και ουσιαστικός, του πολέμου. Το μίσος καθορίζει τον πόλεμο και εκφράζεται μέσω αυτού. Και όταν η δεξαμενή του μίσους δεν βρίσκει **διέξοδο** στον πόλεμο, εκδηλώνεται υπόκωφα με τη μορφή της περιφρόνησης, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Οι καταστροφικές τάσεις των ατόμων συνάδουν απόλυτα με την ανάγκη μίας κοινωνίας να ενδυναμώνει τη θέση των νόμων, των αξιών και των κανόνων της, ως μοναδικά στην τελειότητα τους και ως τα μόνα αληθινά, ενώ οι νόμοι, τα «πιστεύω» και τα έθιμα των άλλων είναι κατώτερα, λανθασμένα, άσχημα, αηδιαστικά, φριχτά. Τα χαρακτηριστικά αυτά παρατηρούνται με μεγαλύτερη ένταση στις εντελώς κλειστές κοινωνίες: στις αρχαϊκές ή παραδοσιακές αλλά ακόμη περισσότερο στις σύγχρονες απολυταρχικές. Η κύρια απάτη είναι πάντα: Οι κανόνες μας είναι το καλό, το καλό είναι οι κανόνες μας, οι κανόνες μας δεν είναι ίδιοι με τους δικούς τους άρα οι κανόνες τους δεν είναι καλοί.

Πάντα φαινόταν σχεδόν αδύνατο οι ανθρώπινες ομάδες να αντιμετωπίζουν το διαφορετικό ως ακριβώς αυτό: Απλώς διαφορετικό. Επίσης, ήταν σχεδόν αδύνατο να αντιμετωπίζουν τους θεσμούς των άλλων ως ούτε κατώτερους ούτε ανώτερους αλλά απλώς ως διαφορετικούς. Η συνάντηση μίας κοινωνίας με άλλες συνήθως **ανοίγει τον δρόμο** για τρεις πιθανές εκτιμήσεις: ή οι άλλοι είναι ανώτεροι από εμάς ή είναι ίσοι ή είναι κατώτεροι. Συχνά υπερσχύει η τρίτη πιθανότητα: οι άλλοι είναι κατώτεροι.

Αυτό βεβαίως αποκλείει την πιθανότητα οι άλλοι να είναι ίσοι με εμάς, με την έννοια ότι οι θεσμοί τους απλώς δεν συγκρίνονται με τους δικούς μας. **Ακόμη** και στην περίπτωση «μη θρησκευτικών» πολιτισμών, μία τέτοια παραδοχή θα δημιουργούσε αναπάντητα ερωτηματικά στο καθαρώς θεωρητικό επίπεδο: πώς αντιμετωπίζει κανείς κοινωνίες που δεν αναγνωρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιβάλλουν στους πολίτες τους σκληρές ποινές ή έχουν απαράδεκτα έθιμα;

Ο δρόμος προς την αναγνώριση του διαφορετικού αρχίζει στο ίδιο σημείο και έχει τα ίδια κίνητρα με την αμφισβήτηση των δεδομένων θεσμών της κοινωνίας, την απελευθέρωση των σκέψεων και των πράξεων, εν ολίγοις τη γέννηση της δημοκρατίας και της φιλοσοφίας. Εδώ μπαίνει κανείς σε πειρασμό να πει ότι το άνοιγμα της σκέψης και ο μερικός και σχετικός εκδημοκρατισμός των πολιτικών καθεστώτων της Δύσης συνοδεύτηκαν από την παρακμή της ξеноφοβίας και του ρατσισμού. Ωστόσο, δεν μπορούμε να δεχτούμε αυτή την ιδέα χωρίς να θέσουμε ισχυρούς περιορισμούς. Αρκεί να σκεφτούμε με πόσο ακραία επιθετικότητα επανεμφανίστηκε ο εθνικισμός, η ξеноφοβία και ο ρατσισμός τον 20ό αιώνα σε χώρες «ανεπτυγμένες» και «δημοκρατικές».

Η αυτονομία, δηλαδή η πλήρης δημοκρατία, και η αποδοχή του άλλου δεν αποτελούν φυσική ανθρώπινη κλίση. Αμφότερες συναντούν τεράστια εμπόδια. Γνωρίζουμε άλλωστε από την ιστορία ότι ο αγώνας για τη δημοκρατία είχε μέχρι σήμερα οριακά μεγαλύτερη επιτυχία από τον αγώνα κατά της ξеноφοβίας και του ρατσισμού.

Κ. Καστοριάδης, *Οι ρίζες του μίσους*, εφ. Βήμα, 24.1.1999 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Με ποιους τρόπους εκτονώνεται, σύμφωνα τον συγγραφέα, το μίσος προς το διαφορετικό, όταν δεν εκδηλώνεται με επιθετικότητα και πόλεμο; (60 – 80 λέξεις)

(μονάδες 10)

B2. Να γράψετε έναν πλαγιότιτλο για τη δεύτερη παράγραφο (Το κομμάτι ... ρατσισμού) του κειμένου.

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

- Γ1.** Να συντάξετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων, χρησιμοποιώντας τις λέξεις/φράσεις του κειμένου με την **έντονη γραφή: διαδικασία κοινωνικοποίησης, σημαίνει, διέξοδο, ανοίγει τον δρόμο, ακόμη.** (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τους γραμματικούς τύπους ως προς την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το πρόσωπο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

- Γ2.** «Το κομμάτι του μίσους και της καταστροφικότητας που απομένει φυλάσσεται σε μία δεξαμενή έτοιμη να μετατραπεί σε καταστροφικές δραστηριότητες ...».

- Γ2.α.** Να δηλώσετε αν η χρήση της γλώσσας στην παραπάνω πρόταση είναι δηλωτική/κυριολεκτική ή συνυποδηλωτική/μεταφορική.

(μονάδες 2)

- Γ2.β.** Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)